

BUITEN

3^E JAARGANG N^O. 20.

ZATERDAG 15 MEI 1909.

EEN DER LEERLINGEN VAN DE TUINBOUWSCHOOL VOOR VROUWEN
TE BREDONS NORTON BIJ WORCESTER.

Daar het scheen, dat er heden niet veel meer te zien gegeven zou worden, ging ik naar mijn restaurant, at en keerde langs een grooten, grooten omweg naar huis terug.

De dagen verliepen en het tumult bleef aanhouden.

Zoodra men zijn huis uit kwam op de straat, zag en hoorde men ongewone dingen. Eens op een avond wilde ik weer naar mijn restaurant gaan om te eten. Het regende zacht en ik nam een parapluie mee. Ongeveer halverwege werd ik door een bende aangehouden, die bezig was, eene voorloopig opgestelde balustrade, die de voorbijgangers verhinderen moest, in een verzakking der straat te vallen, neer te halen. De balustrade bestond uit balken en planken. Mij werd op bevelenden toon gezegd, bij het afbreken behulpzaam te zijn; ik zag er sterk uit en moest een bruikbare kracht zijn. Ik wist, het zou niets helpen, mij te verzetten, en dus antwoordde ik, dat het mij een groot genoegen zou zijn, van dienst te kunnen zijn. En daarop begonnen wij te breken en neer te halen. Het hielp echter niets. Wij waren wellicht vijftig man sterk, maar wij werkten niet met overleg, en konden de balustrade niet meester worden. Nu kwam ik op den inval, een deuntje aan te heffen, zooals de Noorweegsche metse-laars bij het beuren van zware lasten plegen uit te brullen. Dat hielp. Spoedig begonnen de planken te breken, en na een poosje stortte de geheele balustrade ineen. Toen schreeuwden wij hoera!

Ik wilde mijn weg naar het restaurant vervolgen. Maar nu komt er een havelooze kerel aan, en neemt zonder meer mijn regenscherm, dat ik neergezet had, en wandelt daarmee weg. Hij wilde dit niet terug geven, zeggende, dat het zijn parapluie was. Ik haalde er getuigen van mijn kameraden bij van de balustrade, die bevestigden, dat ik de parapluie bij mij had, toen ik kwam.

„Ja,” zeide de man, „maar is dit dan geen revolutie?”

Daarop zvegen mijn getuigen en lieten den man gaan.

Dat wilde ik echter niet, ik nam hem de parapluie met geweld af, en daar dit niet gemakkelijk in zijn werk ging, zoodat wij beiden, de man en ik, over de straat rolden, begon de kerel om hulp te roepen. De makkers kwamen nogmaals aangelopen, en toen de man zich beklagde, dat ik hem aangevallen had, antwoordde ik: „Volkomen juist! Maar is dit dan geen revolutie?”

En daarop nam ik mijn parapluie en ging mijns wegs.

Des avonds, als ik mijn dagtaak volbracht had, ging ik gewoonlijk uit en woonde op een behoorlijken afstand de tumulten bij. De straten waren zeer donker, alle gaslantaarns waren stuk en onbruikbaar gemaakt en de omgeving werd nog uitsluitend verlicht door het licht uit de winkels. De burgerwacht reed op de trottoirs, hun groote paarden zagen er spookachtig uit in de schemerende verlichting, en men hoorde onafgebroken het getrappel van de hoefijzers op het asphalt en het geluid ergens van een bende in de zijstraten.

Intusschen hadden de studenten — toen zij zagen welk een omvang de zaak verkregen had — een proklamatie opgesteld, waarin zij de verantwoording voor de plaatsgevonden rustverstoring van zich afwezen. Het waren nu niet meer de studenten, die tegen het optreden der politie op het bal in de Moulin Rouge protesteerden, maar de heffe van Parijs, en nu werd door de studenten aangeraden te eindigen. Deze proklamatie werd in vele exemplaren verspreid en aan de boomen op de boulevards aangeplakt.

Doch hunne schoone woorden werkten thans niets meer uit.

De menigte had het op de politie voorzien. Men ging voort in groote optochten langs het politie-bureau te marcheeren en Lozé te „bespuwen”; men wierp de politie overal, waar men ze zag, met steenen en schoot op haar, en toen een arme hoofdagent laat op een avond een der Seine-bruggen passeeren wilde, werd hij door het gepeupel gegrepen en in de rivier geworpen. Hij dreef ver af, den volgenden dag werd zijn lijk in het lijkenhuis gebracht.

Op een avond gebeurde er iets op de Boulevard St. Michel, dat groot opzien verwekte. Een konstabel had zich geheel alleen tusschen de menigte begeven. Op eens trekt een heer een lang pistool uit den zak en schiet den konstabel neer. Op 't hooren van het schot schoot de politie toe, in groote haast werd gevraagd en geantwoord en eenige arrestaties vonden plaats. Maar de schuldige vond men niet. Nadat hij het pistool had afgevuurd, deed de moordenaar haastig een paar stappen terug, en verloor zich in de menigte om voorgoed te verdwijnen. Deze heer was een ridder van het Legioen van Eer, dat hadden de omstanders zeer wel gezien. Zij schenen ook te weten wie hij was, en waar hij was, nochtans leverden zij hem niet uit; — een heer met een naam, die geheel Parijs kende, die Frankrijk, ja, een groot deel der beschaafde wereld kent. Deze man had dus een mensch willen doden; de moord- en revolutie-geest der Franschen was in hem ontwaakt en in helle vlammen uitgeslagen.

Eens werd ik bij het „Asphalt-stooten” aangesteld. Ik kwam geheel onbewust een straat uitgelopen, waar ik zag, dat een hoop menschen met iets bezig waren. Toen ik dicht genoeg bij gekomen was, werd ik aangeroepen, men gaf mij een breekijzer, en zette mij aan het werk. Een afdeling van de burgerwacht had op eenigen afstand post gevat om de straat af te zetten en voor zoover ik begrijpen kon, was het plan met de los gestooten asphalt de burgerwacht te steenigen en zoodoende den toegang tot de verboden straat af te dwingen. Het was een schandelijke slavernij, waarin ik geraakt was, en ik betreurde het ten zeerste geen anderen weg ingeslagen te hebben. Thans echter was er geen uitweg meer. Ik moest asphalt stooten. Ik was niet de eenige bij

dit werk, meerdere breekijzers waren in beweging en men loste elkander geregeld af.

Het gepeupel stond daar schreeuwende en beraadslagende, hoe het met de wacht afloopen zou; och, het zou der wacht slecht vergaan, er zouden er weinig in 't leven blijven!

Op eens hoorden we, hoe er gecommandeerd werd:

„Velt de geweren!”

Wij keken op.

Dezelfde stem commandeerde opnieuw:

„Voorwaarts, — Marsch!”

Tegelijk kwam de Garde-Compagnie recht op ons af.

Toen wierpen wij, lafhartigen, onze breekijzers weg en renden er van door. Lieve hemel, wat wij renden. Wij lieten al onze kogels in handen van den vijand, al ons kostelijk asphalt en vluchtten!

Thans kwam het mij zeer goed van pas, dat ik lange beenen had en ze zoo goed als een haas wist te gebruiken, en ik moet het eerlijk bekennen, ik heb nog nimmer een man zoo schitterend zien vluchten, als ik toen deed. Ik herinner mij nog, dat ik een kleinen Franschman recht tegen een muur aan rende, met zulk een geweld, dat hij omviel en mij naschold. Natuurlijk holde ik de meesten mijner vluchtende makkers voorbij. Toen de eerste rijen eindelijk halt hielden, maakte ik van de verwarring gebruik, om van de asphalt-fabricatie voorgoed te dessertieren. Ik ben er niet meer terug geweest.

Na verloop van eenige weken begonnen de wanordelijkheden in de straten af te nemen, en na drie weken was Parijs weer onderworpen en rustig als voorheen. Alleen de opgebroken straten getuigden nog lang van de storingen der laatste Fransche revolutie. Een uitkomst had het tumult toch gehad; de politie-prefekt, Lozé, heeft zijn ontslag moeten nemen.

KNUT HAMSUN.

VAAK IN DEN STILLEN NACHT.

Naar Otto Julius Bierbaum.

Vaak in den stillen nacht,
Als langzaam de adem gaat
En sikkelblank de maan
Aan donk'ren hemel staat;

Als alles rustig is
En geen begeerte brandt,
Voert mijne ziel mij heen
Naar mijner kindsheid land.

Dan zie ik hoe ik schreed
Onvast met voetjes klein,
En zie mijn kinderoog
En zie de handen mijn.

En 'k hoor hoe uit mijn mond
De lout're sprake ging,
Dan buig 'k mijn hoofd ter neer,
Dan komt de Erinnerung:

Zijt gij, zijt gij altijd
Geschreden even rein,
Als gij geschreden zijt
Op kindervoetjes klein?

Hebt gij, hebt gij altoos
Gesproken even klaar
Als eenmaal sprak uw mond,
Zoo open en zoo waar?

Zaagt gij, zaagt gij altoos
De zon in 't aangezicht,
Zoo helder als weleer
Der kinderoogen licht?

Ik blik, o maan, omhoog
Naar uwe witte pracht;
Diep, diep ben ik bedroefd
Vaak in den stillen nacht.

WEES WELGEMOED.

Naar Otto Julius Bierbaum.

Dat is de zonde die ge mijden moet:
Te twisten met het lot. Wees welgemoed!
Het leidt u goed, zij 't ook langs donk'ren weg.
Volg slechts met overgaaf, zooals een kind
Dat aan der moeder hand in 't diepe woud
Naar huis verlangt en innig-zeker is:
De moeder, o de moeder weet den weg.

EDWARD B. KOSTER.

EEN AFDEELING DER BLOEMISTERIJ.

EEN VROUWEN LAND- EN TUINBOUW-KOLONIE IN ENGELAND. *)

REEDS eenigen tijd heeft de leus: „Terug naar het Land!” de kwijnende belangstelling in landbouwkundigen arbeid in Engeland weder wat doen herleven, en in deze beweging hebben de vrouwen, die een overwegende meerderheid in Engeland vormen, een niet onbelangrijke rol gespeeld. De genoegens van het leven in de buitenlucht spreken sterk tot vrouwen, die zich niet aangetrokken gevoelen tot spelen of sport, welk een gezonde ontspanning deze overigens ook bieden.

Sedert de Gravin van Warwick eenige jaren geleden een gelegenheid opende, waar vrouwen konden opgeleid worden in het tuiniersvak, zijn er een niet onbeduidend aantal scholen en inrichtingen in verschillende deelen van het land opgericht, die zich het onderwijzen der lichtere takken van het landbouwbedrijf aan be-

*) Dit artikel werd door de Secretaresse van de Tuinbouwschool te Bredons Norton en van de Internationale Vrouwen-landbouwvereniging, op verzoek van de Redactie voor „Buiten” geschreven. De Redactie verstrekt gaarne nadere inlichtingen.

schaafde dames ten doel stellen. De minst-geëvenaarde en meest-omvattende dezer inrichtingen is wel die te Bredons-Norton, in het West-Engelsche graafschap Worcester. Deze inrichting onderscheidt zich hierin van andere, dat al de lichtere land- en tuinbouw-vakken er onafhankelijk van elkaar onderwezen worden en toch samenwerken en leiden tot één harmonieus geheel. Zoo is er ten nauwste verbonden met de Tuinbouwschool, een Internationale Vrouwen-Landbouw-Club, een kleine Boerderij en Fransche Tuin, een Hoenderpark en een Bijenpark, terwijl verscheidene leden der Club zelf stukken grond hebben, die zij bewerken volgens eigen smaak en verkiezing.

Het dorp Bredons-Norton ligt niet ver van de vruchtbare Evesham-vallei, sedert onheugelijke tijden beroemd om haar ooftbouw. Er is altijd markt te Evesham, daar dit een der voor- naamste centra in het district is, van waaruit landbouwproducten worden uitgevoerd. Ook Worcester — met zijn kathedraal — bekend om zijn muziekfeesten, ligt in de nabijheid. Vandaar

kronkelt de spoorlijn door een vallei, die geflankeerd wordt door de Malvern en de Cleeve Heuvels, en zet den reiziger af aan een station op 25 minuten gaans van Bredons-Norton. De weg gaat heuvel op, heuvel af en op de zonnige hellingen aan weerszijden ziet men schilderachtige landhuisjes van roode baksteen of half van hout opgetrokken, met rieten daken en vooruitspringende dakranden.

Het dorp, aldus beschut tegen de Noorden- en Oostenwinden, ligt hoog en heeft dientengevolge niet te lijden van de vochtigheid der aan zijn voet gelegen vallei, waardoor de zilveren Avon voortgljijdt naar het overoude stadje Tewkesbury met zijn schoone abdy-kerk op een uur afstand.

Norton Park, dat bewoond wordt door de dame, aan wie het grootste gedeelte van de omliggende goederen behoort, is de hoogste bewoonde plek op den heuvel. Iets lager staat het grijze slot met zijn eigenaardigen gevel en poort, waarboven men den datum 1585 in een steen kan gegraveerd zien. Dit huis is ingericht als Clubgebouw der Internationale Vrouwen Landbouw-Vereeniging, waar geldelijk onafhankelijke dames van iedere nationaliteit worden verwelkomd.

HET OUDE CLUBHUIS UIT 1585 VAN DE INTERNATIONALE VROUWEN LANDBOUW-VEREENIGING.

Hier wonen voornamelijk vrouwen, die een leven op het land wenschen te leiden, onbelemmerd door de zorgen, die een eigen huishouden uitteraard meebrengt, en die er terzelfdertijd niet voor voelen zich te regelen naar de beperkingen waaraan zij in een gewoon „Tehuis voor Studeerenden” natuurlijk zouden gebonden zijn. De mooie Hal, met haar lambriseering en zware eiken balken, die de zoldering dragen, wordt als gezelschapszaal gebezigd. Hier drinken de leden der Club en hunne vriendinnen in een met schermen en gordijnen afgeschoten gedeelte thee bij den haard. Fraai gesneden meubelen, gemakkelijke divans, boeken en tal van couranten en tijdschriften en mooie bloemenversieringen overal, maken het tot een zeer aantrekkelijk plekje, waar de bewoners, moe van het werken buiten, zich gaarne verpoezen, en de gebeurtenissen van den dag bepraten, of van gedachten wisselen over de bijzondere landbouwvakken, die hen 't meest belang inboezemen.

En hierin ligt vooral de beking van het leven in een gemeenschap, welker leden zich tot elkaar aangetrokken voelen door gelijken smaak en gelijke sympathieën; in een dergelijke gemeenschap kan men geen gevoel van afzondering of eenzaamheid hebben, terwijl men aan den anderen kant toch, zoo men dit verkiest, volkomen vrijheid kan genieten door zich terug te trekken in de ruime, van alle gemakken voorziene slaapvertrekken op de bovenverdieping.

Achter de Hal bevindt zich een muziekkamer, die op het Zuiden ligt, en aan den anderen kant der Hal vindt men de eetzaal, met haar fraai-geslikte ronde tafels en ouderwetsche schouw.

De hellend-aangelegde tuin en gazons worden onderhouden door de leerlingen der Tuinbouwschool, die onder bevoegde leiding staat.

Een aardig landhuisje aan gene zijde van den rozentuin huisvest de Directrice der school en eenige leden van haar onderwijzend personeel.

Na den rozentuin door een rustiek hek verlaten te hebben, komt men aan den Franschen tuin, waar het intensieve-cultuurstelsel grondig wordt onderwezen door de dame, die met de zorg voor genoemden tuin belast is. Al het werk wordt door haar en de leerlingen verricht, enkel nu en dan bijgestaan door een jongen van zestien jaar. Dit bewijst hoe serieus de opleiding is, want het werk is geenszins licht, daar het bijvoorbeeld ook omvat het verwerken van groote hoeveelheden mest, het opstellen van zware bakken en het voortdurend schikken der „cloches”; in verband hiermede wordt ook het vervaardigen van riet-matten onderwezen; ook vereischen de zaailingen en jonge planten voortdurend toezicht, evenals het oordeelkundig regelen der temperatuur; doch de snelle groei van salade, radijs, wortelen, meloenen, enz. vergoedt ruimschoots den arbeid, besteed aan dit bijzondere systeem, dat een goeden watertoevoer en onverdeelde zorg vereischt, gedurende den geheelen winter, het voorjaar en den voorzomer.

Ook de kassen vragen de aandacht van den bezoeker. Zij zijn in alle jaargetijden gevuld met een zoo groot mogelijke afwisse-

ling van planten en bloemen, om de energie der leerlingen ruim baan te laten en hen ondervinding bij te brengen. Het stoken en het regelen der temperatuur zijn uitteraard belangrijke factoren van het programma. Achter de kassen, iets verder den heuvel op, bevindt zich de ommuurde tuin. In den zomer trekt vooral de rand van kruiden de aandacht, terwijl de leiboomen aanleiding geven tot uiterst nuttige lessen in 't snoeien, enz. Ook groenten worden hier op de gewone manier gekweekt, naarmate het seizoen 't meebrengt, en natuurlijk zijn in den zomer heel wat vruchten te oogsten. Een gedeelte hiervan wordt in de verschillende huishoudens, die tot de stichting behooren, verbruikt, een ander deel wordt naar de markt gezonden, en de rest wordt in flesschen ingemaakt, en bewaard voor toekomstig gebruik en voor den verkoop.

Het inmaken van vruchten in flesschen is een belangrijke factor in sommige tijden van het jaar. Het uitlezen en behandelen der vruchten vereischt veel zorg. De bijzondere „Sterilisator”, die hier gebruikt wordt, is uitgevonden door een vrouw, en heeft op Tuinbouwtentoonstellingen reeds verscheidene medailles veroverd. Het maken van jam en gelei is al even belangrijk, doch vereischt nog meer zorg, daar 't ingewikkelder is, en al de producten, die afgeleverd worden, van de allerbeste kwaliteit zijn.

Iedere week worden er interessante lezingen over onderwerpen in verband met den tuinbouw, zooals over grondsoorten, meststoffen, vruchten-, bloemen- en groenten-cultuur, gehouden door de Directrice, die zelf een vurig hovenierster is, en zeer veel belang stelt in al wat op de verschillende takken van het bedrijf betrekking heeft.

Het fokken van hoenders wordt grondig onderwezen door een gediplomeerd onderwijzeres. Met de broedmachine worden er volgens de beste methodes kalkoenen, kippen en eenden gefokt.

Het model-bijenpark is gedurende den zomer eveneens een bron van belangwekkendheid en studie, terwijl een energieke Schotsche dame, die zoowel van het standpunt van landeigenares, als van dat van huurster, veel ondervinding heeft opgedaan, met goed gevolg een kleine boerderij drijft. Zij wenscht van haar kleine hofstede een model te maken in den meest praktischen zin des woords, d.w.z. zij wil laten zien wat men op kleine schaal doen kan zonder groote onkosten in het begin. Zoovele ondernemingen hebben zich niet kunnen bedruipen, omdat er in den aanvang te veel kapitaal gestoken werd in onnoodige versiering, en in de modernste en kostbaarste hulpmiddelen en benoedigheden voor zuivelbereiding en voor de stalling van het vee. Doch voor we hier verder op doorgaan, is het misschien niet ondienstig te constateeren, wat er precies onder een „kleine boerderij”, als boven bedoeld is, verstaan wordt. Het is eenvoudig een miniatuur boerderij, waarvoor de benoedigheden zijn: een goed woonhuisje, een zuivelhuis, een koestal, varskenskotten, kippenloop en een kleine moestuin, met een bunder goed bouwland.

Om de belangstelling in den Landbouw te doen herleven, heeft de Regeering in de laatste paar jaren getracht geschikte personen

HOE VROUWEN EEN GRASVELD ZOO GELIJK ALS EEN BILJARTLAKEN MAKEN.

BIJ DE PERZIKENCULTUUR.

aan te moedigen om land te huren en op kleine schaal te verwerken, en heeft terzelfdertijd de grootgrond-bezitters, in streken, waar vraag is naar kleine hofsteden, gedwongen hunne bezittingen te verbrokkelen. De landbouwkundige positie van Groot-Brittanje verschilt in vele opzichten van die van andere Europeesche landen. De dichtheid harer bevolking maakt den aanvoer noodig van meer tarwe, dan waarin het land kan voorzien en de graan-invoer uit andere landen heeft zulk een scherpe concurrentie in de prijzen doen ontstaan, dat de Britsche landbouwer het de moeite bijna niet waard vindt ze, bij den prijs, dien hij aan werkloon en veevoer moet betalen, te verbouwen. De kleine boeren probeeren heelemaal niet te concurreeren, doch zijn tevreden als hun bedrijf zich zelf bedruipt. Men heeft wel eens berekend, dat de weidegronden door hun vruchtbaarheid tweemaal zooveel koeien zouden kunnen voeden als zij nu doen. Tot nu toe is het boerenbedrijf in Engeland op eenigszins verkwistende wijze gedreven, doch een steeds aangroeiende bevolking vereischt een daaraan geëvenredigd grooter landbouwbedrijf en veefokkerij, en een intensieve cultuur is even noodzakelijk bij het drijven van een zuivelboerderij, als om het geheele jaar door versche salade te kunnen eten.

De dame te Breddons-Norton gaat te werk volgens het Deensche systeem, dat zich zooveel mogelijk ziet aan te passen aan de andere voorwaarden, die grond en klimaat meebrengen. Zij heeft drie koeien, die het geheele jaar door gevoederd worden met groen voer: klaver, wikke, en lucern (of alfalfa), die achtereenvolgens op stukken grond verbouwd worden, zoodat het land twee oogsten in twaalf maanden oplevert. Aldus wordt er twee maal per dag versch voer voor de beesten gesneden, en krijgen ze geen koolrapen of mangelwortels of droog voeder, zooals vroeger de gewoonte was, tot nadeel van den smaak der melk des winters. Des avonds worden de koeien op stal gezet en overdag weer de wei ingejaagd. Het gevolg is natuurlijk uitstekende melk, boter en Devonshiresche, dikke room. De afgeroomde melk

DOPERWTJES PLUKKEN.

wordt aan de varkens gegeven, die dientengevolge met een klein winstje gemest worden. Ook houdt zij hoenders; in het zorgen hiervoor, als ook in alle bijzonderheden der zuivelbereiding, als daar zijn: melken, voederen, afroomen, het maken van boter en dikke room, onderricht zij hare leerlingen, die eveneens een werkzaam aandeel hebben in het bewerken van het bouwland, het mesten, zaaïen en oogsten, terwijl zij het theoretische gedeelte verklaart in een serie wekelijksche lezingen.

De leden der Club, die hun eigen stukjes grond bewerken, nemen, hoewel op kleine schaal, proeven; zoo legt een van haar zich voornamelijk toe op het kweeken van tomaten, en neemt proeven met het kruisen van planten om nieuwe variëteiten te krijgen.

Alle leerlingen, die dit wenschen, kunnen gedurende de wintercursus te Cheltenham College eenmaal per week lessen bijwonen in botanie, boekhouden, chemische grond-analyse en verder in alle onderwerpen, waarin zij bijzonder belang stellen. Dit geregeld bezoeken van een stad, waar uitstekende winkels te vinden zijn, vormt een aangename afwisseling op den gewonen dagelijkschen sleur van het leven op het land.

Wij hebben tot nu toe alleen gesproken over den arbeid, die op de onderneming verricht wordt. Rest dus nog in 't kort melding te maken van de talrijke middelen ter ontspanning, die zoodat den leden als den leerlingen ten dienste staan. Deze arbeidzame gemeenschap leidt tevens een vroolijk leventje en geeft zich op de halve vakantie-dagen gretig aan vermaken over. In het graafschap Worcester wordt veel aan de vossenjacht gedaan, en de jachtstoet trekt gedurende het jachtseizoen dikwijls door het dorp den heuvel op. Als er sneeuw ligt en het buitenwerk dus feitelijk stil ligt, en de kassen niet al te veel zorg vereischen, vinden de dames een aangenaam tijdverdrijf in tobogannen. Ook hockey wordt gedurende verscheidene maanden des jaars gespeeld. Worcester bezit een goede hockey-club, en gedurende het seizoen worden er verscheidene wedstrijden met andere clubs gehouden. De meeste leerlingen hebben zelf een rijwiel, enkelen geven de voorkeur aan paardrijden, of toeren, en ook wordt een der auto's van Norton Park dikwijls ter beschikking van Leden der Slot-Club gesteld. Gedurende den zomer worden er door de Directrice talrijke excursies naar belangwekkende tuinen in den omtrek georganiseerd, waarbij den leerlingen dan talrijke dingen verklaard worden. Ook worden bezoeken gebracht aan hoenderparken, waar het natuurlijk bijzonder nuttig is de gevolgd methoden van kruisen en broeden te vergelijken. Ook wordt er veel aan roeien en zwemmen gedaan, en worden er in de zomermaanden vele prettige uitstapjes gemaakt naar de vele belangwekkende plaatsen in den omtrek, waaronder Stratford-upon-Avon, Shakespeare's geboorteplaats.

MARC RYAN.

NAAR DEN LOGGER.

'T IS Pinkster. Op Marken is ieder op zijn mooist gekleed. Vooral de kinderen zijn kleurig uitgedost op dit hooge feestgetij. Men heeft een extra stel kleren, dat alleen in die dagen wordt gedragen. Ofschoon de kermis daar niet meer bestaat, houdt men toch nog in eere, dat zooveel mogelijk ieder Marker zich gedurende die dagen op het eiland bevindt. Veel feest wordt er niet gevierd, alleen in huiselijken kring, onder het genot van een kop koffie, het eten van veel koek of ook wel het genieten van een besendrankje. Nu in de laatste jaren de visscherij op de Zuiderzee steeds zuiniger wordt — al of niet door den moordkuil, hoe dan ook — zoekt men ook daar naar andere bronnen om in het levensonderhoud te voorzien.

Vele jonge vrachten trekken in den zomer met den logger ter haringvisscherij. Waren het vroeger enkelen, die zich als „loggerman" lieten aanmonsteren, thans zijn het een paar honderd menschen, die hun geluk op de Noordzee gaan beproeven.

En in den regel is het omstreeks Pinksteren, dat zij zich naar Vlaardingen en Maassluis begeven, om voor eenige maanden het ruwe, harde leven op den logger te aanvaarden.

't Is een paar jaar terug; 't was mooi weer en langs den anders stillen zeedijk zag men verscheidene menschen loopen; 't waren meest allen jongelui, verloofden, die, pink aan pik, volgens Oud-Marker gebruik, in zoet gedweep en in bange bruist, over het aanstonds scheiden, nog profiteerden van de enkele uren, die zij in elkanders bijzijn konden doorbrengen.

Den derden Pinksterdag werden zij, de Marker zeelui, met motorboot en verschillende botters, vergezeld van hunne vrouwen, kinderen, geliefden, naar het stedeke Monnikendam gebracht, om vandaar per tram de reis te vervolgen naar Amsterdam en zoo verder.

Zwaar beladen waren ze allen; groote pakken, kussensloopen, tonnen, kisten met goed hadden ze bij zich, alle inhoudende kleren en zeemansgoed.

De tram komt aan. Allen stappen in en nog vele vrouwen en meisjes begeleiden hunne echtgenooten en vrijers tot

aan Amsterdam. Ook nog enkele vrouwen blijven achter. De inkomsten waren het vorige jaar schraal geweest, 't kon er niet best af om de reiskosten naar Amsterdam te betalen.

Ik zag ze gaan. Sommigen eene poging wagens om zich lucht-hartig te toonen; 't ging hun slecht af. De meesten, men kon 't hen aanzien, dat 't hun pijn deed om de geliefden achter te laten.

Er was eene vrouw, die haar jongen — er gaan ook jongens van dertien, veertien jaar mee ter haringvisscherij — het vorige jaar niet had teruggezien. Hij was verdronken. Nu weer ging haar man eenige maanden van haar weg.

Och, 't afscheid was zoo hard! De tram reed langzaam verder; zij kon niet scheiden; zij liep mede, de hand geklemd om die van haar man; ze zeide niets, tranen welden haar in de oogen, nog steviger omklemde ze beide handen om de zijne. Ze week niet.

„Toe moeder!” zeide zacht haar man.

„Goeie reis, hoor!” Eindelijk liet ze los; lang nog bleef ze wuiven, tot de tram achter een bocht was verdwenen.

De enkelen, die zich luchthartig hadden getoond, ze waren nu stil. In de volle wagens werd weinig gesproken; allen schenen onder den indruk van het scheiden te zijn.

Ook mij had het aangegrepen. Hoe geheel verschillend was het heengaan van die mannen van dat, wat ik wel van andere „loggerlui” had gezien.

Hier geen dronkenschap, geen aanstellerij; 't was stille, eenvoudige ernst, die den menschen vervulde bij het vertrek.

Elders had ik bij zoo'n zelfde vertrek gezien, dat de man, die door vrouw en kinderen werd uitgeleide gedaan, door drank was beneveld. Hoe droef vond ik dat. Hoe diep treurig om zich op zoo'n ernstig oogenblik, ten aanschouwe van de kinderen, zoo afschuwelijk te gedragen! Om dan alreeds te toonen, dat het weinigje geld, dat verdiend wordt, niet alles in handen komt van hen, die het 't meeste noodig hebben. Hoe treurig weten voor de vrouw, dat haar man daar elders ook weer van zijn geld zal verbrassen en niet denken aan hen, die in armoede achterblijven!

Of was het zich benevelen misschien hiervan de oorzaak, dat de man niet den moed had om in nuchteren toestand van zijne geliefden te scheiden?

Vele van die vrouwen moeten met haar gezin van een weekgeld van 4 à 5 gulden rondscharrelen.

Dan eere aan de Markers. Misschien een enkele uitzondering — ik heb het nog nooit opgemerkt — maar van hen kan worden gezegd, dat zij zuinig zijn, voorbeeldig leven en hun huisgezin niet te kort zullen doen. En voor dat vrouwtje, dat zoo droef afscheid nam, deed 't me goed, dat zij althans kon rekenen op een hooger weekgeld, zoodat ze tenminste voor gebrek gevrijwaard was.

In Amsterdam, bij het tram-café'tje aan het Centraalstationsplein, kan men in die dagen vele Markers en Markerinnen op den aanlegsteiger zien staan.

Daar keuvelt en praat men, daar is men nog bijeen, totdat het tijd wordt naar den trein te gaan. Eigenaardig, dat niet op het station wordt gewacht. Neen, daar bevindt men zich blijkbaar niet op zijn gemak. Op den steiger, waar de trambootjes aanleggen, denkt men zich schijnbaar nog meer thuis. Tegen de leuning staande, houdt men elkaar nog zoo lang mogelijk gezelschap.

Dan een hartelijk scheiden.

Als de eerste tocht gemaakt is, wordt er naar huis getelegrafeerd: „Binnen, alles wel”. De mannen kunnen, omdat het binnen-zijn te kort duurt, niet naar huis komen, wes-

Foto P. L. Steenhuizen.

JONGE KOEKOEK.

halve vele vrouwen naar Vlaardingen of Maas-sluis trekken om den man te spreken en aan boord van den logger tenminste nog iets te kunnen mededeelen van wat er op Marken is voorgevallen. De reeder heeft gaarne den Marker in zijn dienst. Hij is kalm, tevreden, goed zee-man en ingetogen. Velen varen er als schipper. Zelfs varen er als schipper op Duitse loggers

en enkele huisgezinnen verplaatsten zich naar Emden of Vegesack, iets waartoe een Marker, die zeer gehecht is aan zijn eiland, niet gauw overgaat. Echter de nood drijft hen er toe.

En Marken, het aardige voor nieuwsgierige vreemdelingen zoo aantrekkelijke, schilderachtige eiland, verarmt door de visscherij!

W. J. M.

Foto P. L. Steenhuizen.

FIEREN VAN DE GRUTTO.

BIJ DE BROEDVOGELS

OP DE WEIDE.

Op de weide, op de heide. Bloemen overal! Dat kunnen we zingen, wanneer Bloeimaand een paar weken in het land is. Meizoentjes laten overal hun goudgeharte zilverkransjes zien te midden van het geel der boterbloemen

en het rood der zuring, terwijl het paars der pinksterbloemen langs de randen de met Engelsch gras versierde weide in brui-loftskleed tooit. Ja, dan is het mooi in het open veld, vooral wanneer de zon luchttrillingen toovert en slooten en plassen rimpelt met gouden en diamanten schitteringen. Wij hebben reeds een bezoek gebracht aan het bosch en er de boomvogels bekeken, thans willen we kennis maken met eenige broedende species der weiden. Niet alle kunnen heden door ons bekeken worden, want de hoeveelheid en de verscheidenheid zijn groot, althans wanneer men plaatsen bezoekt, die geschikt zijn voor broedterrein, en waar stroopers geene al te groote bressen in den eierenvoorraad schieten. Doch er zijn terreinen, die bewaakt worden, en daar kan men zien, wat een rijkdom ons land aan vogels geeft, wanneer geene schendende handen uitgestoken worden, wanneer de menschen niet ingrijpen in het evenwicht der Natuur. Want ook daar is niet alles rust en vree; ook daar heeft ieder dier met zijne vijanden te kampen. Zie maar rond, hoe ijverig de vlugge kievit toeschiet, om

kraaien en ander gespuis bij zijn nest vandaan te houden, wel wetende, dat de rakkers niets ontzien. En hoe wreed gaat er de scholekster te werk, wanneer hij de eieren van strandpleviertjes en dwergsterns als klokspijs naar binnen slaat. Doch we willen heden niet zien, hoe leelijk, maar hoe mooi het bij de weidebroedvogels is. En dan klinken ze verheffend de tiereliertootjes van den leeuwerik, die zoo vroolijk klapwiekend hoog in de lucht, zoodat men hem in het ijle blauw bijna niet kan ontdekken; dan zien we gaarne de buitelandse bewegingen der kieviten en hooren we naar hunne blijde ieuw-geluiden; dan blijft het oog gaarne rusten op de kampende mannetjes-kemphanen met hunne geweldige vederkragen en kopvederen; dan doen ze eenigszins weemoedig aan, de nikkende bewegingen der tureluren, die postvaten op alle paaltjes of hekken, of hun „tu-tu” gedurig doen hooren, wanneer ze hunne paringsvluchten houden. In de slooten zwemen wilde eenden en bergeenden, en ze laten hare prachtvederen op het schitterendst uitkomen, door allerhande bewegingen, zoodat de glanzende schakeeringen oneindig zijn. Ook talingen en slobenden pronken wat fijn met hare schoone pakjes. Strand- en bontbekpleviertjes hollen over de vlakke, en zeezwaluwen maken hare „biddende” en visschende bewegingen boven al het water, waar maar kleine vischjes en garnaatjes te vangen vallen.

En zoo zouden we voort kunnen gaan, met terloops nog tal van vogelsoorten te noemen, doch we hebben ons voorgenomen maar enkele meer nauwkeurig te bekijken, en de voor het doel afgestane foto's kunnen het in natura bezichtigde voortdurende vastheid geven. Hoor! „Kluut, kluut!” 't Is het geluid van den vogel, die naar dit geroep Kluut of Bonte Kluut (*Recurvirostra avosetta* L.) genoemd wordt. Alleen op Texel noemt men hem Kluut, en dat is je ware, want de vogel roept niet anders. Wellicht broedt hij daarom uit dankbaarheid nog het menigvuldigst op genoemd eiland. Ook aan den Hoek van Holland en op nog een paar plaatsen broedt hij tamelijk veel, maar men kan hem lang niet overal als broedvogel vinden. 't Is evenwel een mooie vogel, die waard

Foto P. L. Steenhuizen.

BROEDENDE KLUIT.

is, beschermd te worden, wat tot heden van Regeeringswege niet geschiedt. In Mei mogen dan ook nog de eieren geraapt worden; gelukkig zijn ze niet fijn van smaak, wat menig legsel behouden doet blijven.

Somtijds al in het laatst van Februari, maar gewoonlijk pas in de tweede helft van Maart, komen de Kluiten uit hunne winterverblijven, die men bij de Middellandsche Zee heeft te zoeken, en dan stoffeeren ze onmiddellijk mooi de plaatsen, waar ze zich ophouden. In den beginne in troepen, later met paren, waden ze in het ondiepe water, om er weg te vangen het voedsel, dat ze noodig hebben. Dat dit niet kan bestaan uit wormen en pieren, is wel dadelijk aan den dunnen, baleinachtigen snavel, die naar boven omgebogen is, te zien. Zoo'n bek is niet geschikt, om in den bodem geboord te worden. Neen, zie, de Kluit slaat den kop beurtelings links en rechts, en roomt op die wijze allerlei kleine diertjes van het water. Soms worden ook garnaltjes en water-torren beetgepakt. Hoe mooi ziet de vogel er uit, veel helder wit en minder glimmend zwart! De pooten zijn lang, groenachtig blauw gekleurd en vrij stevig, terwijl ze van uitgesneden zwemvliezen voorzien zijn. Bij het voedselzoeken komen ze uitstekend te pas. Zie, daar loopt een Kluit, die allerlei malle bewegingen maakt. Nu is de linkervleugel naar boven gestrekt, dan weer de rechtervleugel en soms beide, en af en toe duikt de vogel ineen. Men kan er zeker van zijn, dat zoo'n vogel óf zwaar-bebroede eieren, óf jongen heeft, en dat we er niet verre van verwijderd zijn. Ha! Daar is een nest met vier eieren, en nu we er bij neerhurken, maakt het beest al zeer zonderlinge kapriolen. Stellig moet men daarin gemoedsbewegingen zien, en daarom willen we spoedig weer heen gaan. De vier eieren liggen, als die van de meeste moerasvogels, met de puntige polen naar elkander gekeerd, in het zeer eenvoudige nest. Ze gelijken veel op kievits-eieren, doch ze zijn minder groen en ook grooter. Als straks de jeugdige Kluitjes te voorschijn gekomen zijn, zal men ze niet gemakkelijk ontdekken, want ze hebben eene bedekkende kleur, en op angstige geluiden der ouders houden ze zich voor dood, en alleen geoeffende oogen kunnen ze dan vinden.

Reeds op grooten afstand vragen de Groote Sterns (*Sterna cantinaca* Gmel.) onze aandacht. Ze broeden met vele zeer nabij elkander, en soms vliegen ze, als op commando, naar boven, om ook weer gelijktijdig op de nesten, als men de platgedrukte gras-halmen zoo wil noemen, terug te komen. De legsel bestaat uit slechts een of twee eieren, en de variatie in grondkleur en bevelking is zoo groot, dat men ze aan verschillende vogelsoorten zou toekennen, als men het niet beter wist.

Zoo'n *Sterna cantinaca* gelijkt een tamelijk groote vogel. De lengte is 4 d.M., doch hiervan moeten eenige centimeters gerekend worden voor den diep-gevorkten staart. De snavel is zwart met geel aan de punt. Ook de pooten zijn zwart. Het vederkleed kan als volgt aangegeven worden: bovenkop tot in den nek zwart; mantel en vleugels blauwachtig grijs; slagpennen donker en langs de binnenvlag met wit gezoomd; onderdeelen zilverachtig wit. In het winterkleed is er meer wit aan den kop dan des zomers.

Lang niet overal komt deze zeezwaluw als broedvogel voor. In Nederland hoofdzakelijk op de eilanden Schouwen en Rottum.

Ja, de zeezwaluwen vormen wel een schoon decoratief aan onze met zout bezwangerde kusten, en gelukkig mag het heeten, dat ze sedert het vorig najaar onder Wettelijke bescherming gesteld zijn, want ontelbaar zijn de moorden, die in de laatste jaren aan deze fraaie vogels zijn bedreven, alleen, opdat de vleugels en de mooie kopjes als hoedenversiering konden dienen. Bij duizen-

Foto P. L. Steenhuisen.

GROOTE STERNS, LINKS EEN KOKMEEUW.

Foto P. L. Steenhuisen.

NOORSCH OF ZILVERGRIJZE ZEEZWALUWEN.

den en tienduizenden zijn ze daarvoor naar het buitenland gezonden.

Hoofdzakelijk werden weggeschoten Vischdiefjes (*Sterna hirundo* L.) en Zilvergrijze Zeezwaluwen (*Sterna macroura* Naum.), aangezien deze soorten het menigvuldigst bij ons broeden, en het gemakkelijkst verkregen konden worden. Want als men van deze soorten maar een exemplaar vleugellam geschoten heeft, komen spoedig talrijke soortgenooten boven het gekwetste dier, en 't valt dan den jager gemakkelijk er eenige in een schot te bemachtigen. Gelukkig, dat de Regeering dit wreede schieten, wat in den broedtijd talrijke nesten mede deed verloren gaan, verboden heeft. Moge het toezicht gestreng zijn! De Zilvergrijze Zeezwaluw en het Vischdiefje, die beide in kolonie's bij ons broeden, gelijken op eenigen afstand zeer veel op elkander, en zelfs voor den ingewijde zijn ze moeilijk uit elkander te kennen. Beide hebben een vrijwel gelijk vederkleed, blauwachtig op de bovendeelen, grijsachtig wit op de onderdeelen, doch de zilvergrijze soort is wat donkerder op kop en borst. De snavel van het Vischdiefje is steenrood met zwart aan de punt, de pooten zijn geheel steenrood, terwijl die lichaamsdeelen bij de Zilvergrijze Stern geheel menierood zijn. Bij laatstgenoemde soort is het zwart op de binnenvlag der vleugelpennen meer uitgebreid dan bij het Vischdiefje.

Langen tijd heeft men de Zilvergrijze Zeezwaluw niet onder de Nederlandsche broedvogels medegemeld. Vermoedelijk is zij evenwel door de groote overeenkomst met het Vischdiefje aan de aandacht ontsnapt, want toen men een ernstig onderzoek ging instellen, bleek het, dat ze veelvuldig als broedvogel bij ons voorkwam. Men is toen ook tot de wetenschap gekomen, dat bij de zeezwaluwen mannetje en wijfje elkander bij het broeden afwisselen, en dat de overblijvende echtgenoot(e) het broedwerk voortzet, wanneer een van beide wordt gevangen of gedood. Ook de Dwergstern (*Sterna minuta* L.) broedt wel bij ons, maar meer op zandvlakten en aan stranden, dan in de weide.

Boven het ruige gedeelte der weide hooren we den Grutto. Hoog in de lucht maakt hij zijne eigenaardige vliegbewegingen, nu met den eenen, dan weer met den anderen vleugel naar boven. Zoo'n vogel heeft wel een geschikten bek om wormen en kleiner knagend gedoe uit den bodem op te diepen. Het wijfje, dat aanmerkelijk grooter is dan het mannetje, zal zich zeker wel in het diepe nest bevinden, waarin de vier eieren zoo knusjes bijeen kunnen liggen. Ze zijn groenachtig grijs van kleur en geheel overdekt met bruin-grijze vlekken en stippen. De lekkere eieren worden gedurig geraapt. Ziet men den Grutto in 't winterkleed, dan zijn alle bovendeelen met hals en kop grijsbruin en de onderdeelen wit. In den zomer evenwel hebben rug en vleugels dwarse vlekken en banden en de voorste deelen van den vogel tot over de schouders, den rug en de zijden van den romp hebben eene roestkleurige grondtint aangenomen. Vochtige weilanden zijn dezen tamelijk grooten vogel het liefst, en bij voorkeur nestelt hij in het hooiland. Gaarne zullen we ieder jaar luisteren naar het geluid van den Grutto, dat aan zijn Nederlandschen naam denken doet.

Juist willen we de weide verlaten, als we een angstig piepend vogeltje met een wormpje in den snavel om ons zien vliegen. We geven acht op de plaats, waar het gaat zitten, en we denken er een nestje met jonge Graspiepers te vinden, want zoo heeten de twee vogeltjes, die nu om het snelst telkens met voedsel komen aandrigen. Doch op, en niet in het nestje vinden we een monsterachtig wezen, dat den bek wijd geopend heeft, zoodat we het rood der binnendeelen kunnen zien, en telkens tilt het wezen den kop buiten het gras. 't Is een jonge Koekoek, uitgebroed en verzorgd door het pieperpaar, en wel ten koste van eigen kroost.

Ja, de nuttige Koekoek is wel een zonderling wezen. Hij zelf maakt geen nest, maar in de nesten der spitsbekkige zangvogels worden de eieren gelegd, doch nooit meer dan een in hetzelfde nest. Gewoonlijk zijn de jonge koekoeken reeds uit de eieren

gekomen, vóór de echte kindertjes uitkomen, en dan worden deze eieren door het pleegkind uit het nest geschurkt. Eenzelfde lot ondergaan de jongen van zijne pleegouders, wanneer ze geboren mochten worden.

Zooveel wormpjes en rupsen kunnen de graspieters of de andere zangvogels niet aan het ondergeschoven kind brengen, dat het verzadigd wordt. Altijd heeft het nog meer honger. Maar 't groeit dan ook zeer snel en met twee à drie weken verlaat het 't nest, om ook daarna nog langen tijd door de argelooze pleegouders met voedsel nagevloegen te worden. Zoo groeit de Koekoek op tot den mooien, grijzen vogel met den prachtigen waaierstaart, om het geheele leven door nuttigen arbeid te verrichten door het verorberen van rupsen, vooral van harige, die de andere vogels versmaden.

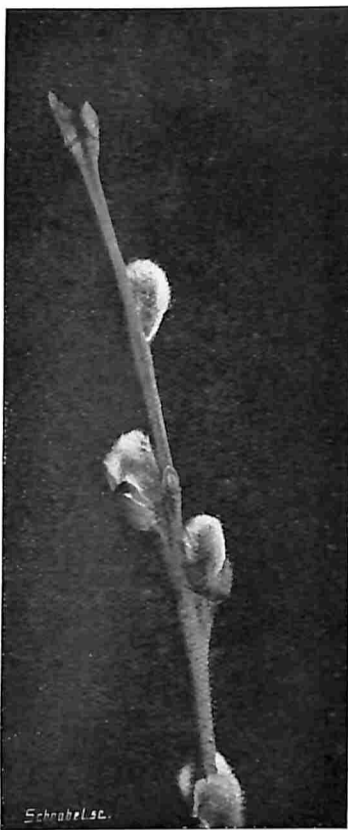
En hiermede verlaten we de weide, om weldra een bezoek te brengen aan de vogels van het moeras.

J. DAALDER DZN.

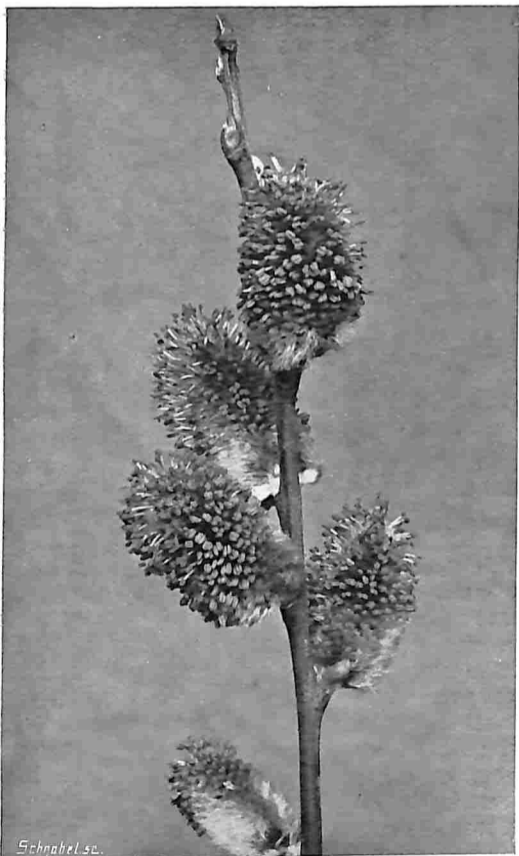
WILGENKATJES.

Voor hem die van planten en bloemen houdt, bestaan er in het voorjaar bijna geen aantrekkelijker natuurvoorwerpen, dan de katjes der wilgen. Het mooiste zijn die van den ook in ons land algemeen voorkomenden waterwilg. (*Salix caprea* L.). Zoals de naam al aanduidt heeft men deze plant te zoeken aan den oever van slooten en vaarten, of in vochtige bosschen. Water, veel water zelfs is voor hem een levensvereischte, en eerst waar hij dit in genoegzame hoeveelheid vindt, is hij geneigd tot het voortbrengen zijner inderdaad prachtige bloeiwijzen. Reeds in den winter zijn deze in den vorm van kleine, zilverachtig glanzende knopjes aan zijn bruine takken te vinden, die echter met hun verdere ontwikkeling wachten, tot het zachtere weer van Februari of Maart. Dan beginnen ze te zwellen en hebben welhaast den vorm en grootte bereikt, te zien op de eerste foto. Heerlijk glanzende tallooze haartjes, die zacht als zijde aanvoelen en een werkelijk prachtig contrast vormen met de donkere, beregende takken van den boom en den nog kalen, zwarten bodem. Bij bossen ziet men de wilgentwijgen dan medenemen door menschen, die, getroffen door zoo iets schoons, niet tevreden zijn met eenige oogenblikken aanschouwen, doch het wenschen over te brengen naar hun huiskamer. Toch is het verstandiger, de fraaie katjesknoppen maar te laten blijven, waar ze zijn. Voor hun ontwikkeling toch is vocht noodig, veel vocht, veel meer dan de van den stam gescheiden twijgen vermogen op te zuigen, en het gevolg van het medenemen is meestal, dat de katjes kwijnen en verdrogen en het niet brengen tot hun volle schoonheid. Wie deze wil aanschouwen, ga nogmaals naar den waterwilg in April. Dan zijn de knopjes gezwollen tot prachtige

katjes, die pronken met een schat van okergele meeldraden of stampers, en heerlijk afsteken tegen den lichtblauwen hemel. Reeds van een afstand vallen zij in het oog en trekken de aandacht, niet alleen der menschen, doch ook der bijen, die mede aangelokt worden door den heerlijken honiggeur. Inderdaad komen zij niet te vergeefs. De waterwilg is een der weinige planten, die de nijvere honigzoeksters in het voorjaar onthalen op den zoo lang ontbeerden nektar. Als ruil voor honig en stuifmeel helpen de dankbare snoepsters de bevruchting tot stand brengen. Bij hunne bezoeken dragen zij namelijk onophoudelijk

WILGENTAKJE BEGIN
MAART.

Foto's L. Dorsman Cz.

WILGENTAKJE IN APRIL.

de aan het lichaam klevende stuifmeelkorrels der mannelijke boomen naar de stamperkatjes der vrouwelijke en volbrengen op deze manier de bestuiving. De wilg is dus een insektenbloem, wat heel merkwaardig is, omdat bijna alle andere katjesdragers hun stuifmeel door den wind laten overbrengen. Wie nu niet opziet tegen eenige moeite en zulk een katje met een naald uit elkaar haalt, komt ook te weten, wat het is, dat in het vroege voorjaar zoo heerlijk zilverachtig glanst. Hij zal zien, dat de bloeiwijze bestaat uit tallooze kleine, weinig ontwikkelde bloempjes, de mannelijke met 2 meeldraden, de vrouwelijke met 1 stamper, die in de oksels zitten van bruinachtig-zwarte blaadjes. Elk dezer blaadjes is bedekt met tallooze zijdeachtige haartjes en die vormen in het voorjaar de mooie, glanzige knopbedekking, wier doel natuurlijk is het beschermen der onontwikkelde meeldraden en stampers tegen koude en indroging.

L. DORSMAN Cz.

EEN FRAAIE WINTERBLOEISTER.

Zij, die in den laatsten tijd gelegenheid hadden een of meer tuinbouw-tentoonstellingen te bezoeken, die eens een kijkje gingen nemen op de vaak zoo belangrijke plantenkeuringen van de Ned. Maatschij voor Tuinbouw en Plantkunde, of nog beter, die de zoo prachtig geslaagde Internationale Tuinbouw-tentoonstelling te Berlijn konden bezichtigen, zullen wel tot de overtuiging gekomen zijn, dat de *Primula obconica* en haar talrijke verscheidenheden zich prachtig weten te handhaven, niettegenstaande de

slechte geruchten, die telkens weder over haar opduiken. Vreemd is dit zeker niet, daar er moeilijk een plant denkbaar is, zoo uitnemend geschikt voor de kamer, voor de serre, of voor koude kas. Dat de kweekers van deze eigenschap ruimschoots partij weten te trekken, bewijzen wel de duizendtallen, die er tegenwoordig van haar gekweekt worden. Weinig planten zijn er, die als het ware zoo snel algemeen geworden zijn als deze *Primula*, want het is geenszins een plant, die reeds jaren lang in de culturen bekend is, doch slechts betrekkelijk korten tijd wordt zij in het groot gekweekt. In het jaar 1880 toch werden zaden van deze Sleutelbloem door den plantenzieker Marius naar de bekende Engelsche kweekers firma James Veitch & Sons te Londen gezonden. De heer Marius vond haar op het Ichang gebergte in Midden-China. De zaden kiemden gemakkelijk, zoodat er spoedig bloei-bare planten van getoond konden worden, en haar eerste afbeelding verscheen het volgende jaar in het 107de deel van het *Botanical Magazine*, onder den naam *Primula poculiformis*. Eenigszins vreemd is het zeker, dat deze plant, hoewel zij onder dezen naam aanvankelijk in bijna alle voornamen tuinbouw-tijdschriften werd vermeld, er toch nooit onder verspreid is geworden, en dat er thans zeker niet veel kweekers zijn, die, wanneer men hen naar *Primula poculiformis* vroeg, zouden weten, dat daar de algemeen bekende *Primula obconica* mede bedoeld werd. Aanvankelijk werd zij wel als een mooie soort beschreven, doch hoogelijk ingenomen was men niet met haar, wat wel bewijst, dat destijds het toonaangevende Engelsche tuinbouwblad: „The Gardener's Chronicle” op pag. 565 van den jaargang 1882 van haar zegt: „If it prove hardy in this country, it will undoubtedly be a valuable addition to the hardy flower garden”. Winterhard is deze plant nooit geworden en toch is het thans een van de meest algemeen bekende bloeiplanten. In Duitschland en Frankrijk zag men waarschijnlijk een betere toekomst in haar, ten minste, zij werd daar al spoedig vrij algemeen in het groot gekweekt. Toch was men ook daar te lande niet met haar tevreden, wat wel duidelijk daaruit blijkt, dat de bekende *Primula*-kweeker George Arends, in den derden jaargang, 1898, van het tijdschrift „Die Gartenwelt” van haar zegt: „Infolge der allgemeinen Misserfolge in der schnellen Verbesserung der *Pr. obconica*, liess fast allenthalben das dieser Neuheit zuerst entgegen gebrachte Interesse bedeutend nach. Auch wir schränkten die Kultur etwas ein.” In den beginne heeft zij dus aan de verwachting geenszins voldaan. Kort te voren brachten echter enkele Fransche kweekers nieuwe verscheidenheden van haar, onder den naam: *Primula obconica grandiflora* in den handel en deze gaven aanleiding, dat enkelen met nieuwen moed zich op haar cultuur zijn gaan toelleggen en ditmaal zeker met het beste succes. Het was vooral de reeds genoemde George Arends, die zich zeer veel moeite voor haar cultuur gaf, en die er inderdaad in geslaagd is de prachtige verscheidenheden van haar te winnen, die thans algemeen gekweekt worden. Niet alleen toch is de fletsch paarsche kleur zoo goed als geheel uit de bloemen verdwenen en heeft deze plaats gemaakt voor zuiver wit, vleeschkleurig, levendig rose tot bijna donker rood, doch ook de bloemen en de bloeiwijzen zijn aanmerkelijk grooter geworden. De enkele bloemen bereiken thans een doorsnede van 2½ tot 4 c.M., terwijl de bloeiwijzen, die nu een dicht gesloten scherm van bloemen vormen, vaak 15 c.M. en meer in diameter zijn. Staken deze inflorescentie's

DE VISSCHERIJ

EN DE WET VAN 6 OCTOBER 1908 (Staatsblad 311).

(Slot).

EEN eigenaardig vischtuig is de aalkorf (fig. 12) en de kubbe (fig. 13). Deze zijn gevlochten van teenen en worden zonder meer in het water gelegd. De aal, die zich gaarne verschuilt b.v. in kribben, tot zelfs in een bos stroo, trekt alras, zoodra hij de aalkorf bespeurt, ook daarbinnen. De opening is echter zoo nauw, dat de aal wel in de aalkorf, doch er niet weer uit kan komen. Een zich aan het einde van de aalkorf en kubbe bevindend deurtje, eveneens van teenen vervaardigd, biedt den visscher gelegenheid om de vangst daaruit te halen.

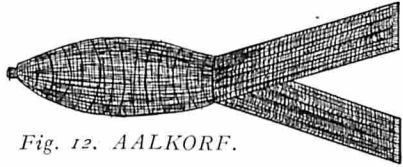

Fig. 12. AALKORF.

In het visschen met het schrobnet, in Gelderland ook „roetwagen” genoemd, (fig. 14) scheidt niet een ieder behagen, omdat men dan genoodzaakt is zich te water te begeven. Hieruit kan worden afgeleid, dat ook niet anders dan steeds ondiep water met dit vischtuig kan bevischt worden. Het eigenaardige is, dat men dikwijls met twee schrobnetten achter elkander vischt en door het achterste net in den regel nog meer wordt gevangen dan met het eerste. Dit vindt zijn oorzaak waarschijnlijk hierin, dat de visch direct duikt, zoodra iets in het water wordt bespeurd, doch ook onmiddellijk weer boven komt wegens het eenigszins troebele van het water en dan natuurlijk door het tweede net gevangen wordt.

Fig. 13. KUBBE.

De molenzak (fig. 15) en de ankerkuil (fig. 16) zouden welhaast de zusters van de fuik kunnen worden genoemd, alleen zien wij, dat de vleugels ontbreken en in een molenzak en ankerkuil geen keelen zitten zooals dit bij de fuik het geval is, terwijl zij bovendien vierkant zijn en de fuik daarentegen rond is. Een schutwand (fig. 17) is uitsluitend bestemd om het visschen o.a. met een fuik te vergemakkelijken, wanneer b.v. het vischwater breder is dan door de vleugels kan worden afgezet.

Hoe met een kruisnet wordt gevischt, is natuurlijk een ieder bekend, zoodat wij hierover niet nader zullen uitweiden. Alleen zij hier nog opgemerkt, dat het visschen in loopend water met een kruisnet, de voorkeur verdient. Vooral in spieringtijd is dit net uiterst doelmatig.

Met een stulpkorf (fig. 18), het woord duidt het reeds aan, wordt gestulpt. Menigeen zal vragen wat stulpen is. Stulpen is het overdekken van een zekere oppervlakte. Men plaatst de stulpkorf tot op den grond in het water, na dit vooraf eenigszins

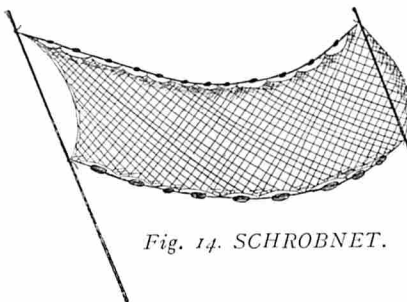

Fig. 14. SCHROBNET.

troebel te hebben gemaakt, en gaat daarna met de handen door het water en de modder, om op deze wijze de visch te vermeerderen.

Het drijfnet (fig. 19) is bijna gelijk aan de schakel, alleen met dit verschil, dat met een schakel een bepaald water wordt afgezet, terwijl een drijfnet ronddrijft en uitsluitend wordt gebezigd om in onze breede stroomen te visschen op zalm.

Wij willen nog een enkel woord wijden aan het vischtuig, waarmede naast het drijfnet onze fijnste visch wordt gevangen, de „Zalmsteek” (fig. 20). Dit vischtuig is eigenlijk niet anders dan aan elkander bevestigde fuiken, om op deze wijze te voorkomen, dat de zalm aan den visscher ontsnapt. Een zalmsteek wordt veelal dwars door een water gezet, evenals een schakel.

Het vischtuig bij fig. 21 afgebeeld, is de aalreep. Aan het eene einde daarvan wordt een stuk lood of een steen bevestigd, en de aalreep na van lokaas voorzien te zijn, in het water geworpen. Het andere eind van de aalreep wordt aan den kant van het water vastgemaakt, ten einde wegdrijven te voorkomen. Vooral in den zomer bij onweersbuien en in donkere nachten levert deze wijze van visschen dikwijls een goede vangst op.

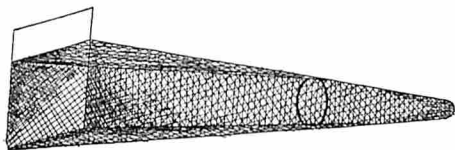

Fig. 15. MOLENZAK.

Scherp moet voorts worden afgekeurd het kokkelen (kochelen), of het z.g.n. visschen met *Cocculi Indici*, meer bekend onder den naam van cokkelboonen; hierdoor wordt de visch bedweld.

Art. 25 sub h der oude Jachtwet verbood het vangen van visch door middel van vergif of bedwelmende middelen, en wij twijfelen er niet aan, of de nog vast te stellen Algemeene maatregel van bestuur, als bedoeld bij art. 19 der nieuwe Visscherijwet, zal een soortgelijke verbodsbepaling bevatten.

„Het voornaamste komt steeds achteraan” zegt het spreekwoord, en dit blijkt ook hier het geval te zijn, want geen vischtuig heeft in den laatsten tijd zooveel van zich doen spreken als de „Wonderkuil” (fig. 22), waarmede veel in de Zuiderzee wordt

gevischt. Wij gelooven, dat hiervoor ook grondige redenen waren, zooals wij weldra bemerken zullen.

Het vischtuig wordt door twee schepen getrokken, op dezelfde wijze als dit met een zegen geschiedt. In een zegen zit echter geen keel, zooals wij reeds gezien hebben, waardoor dus de visch tijdens het visschen weer ontsnappen kan. In de wonderkuil zit, evenals in een fuik, een keel, zoodat ontsnappen voor de visch onmogelijk is, wanneer zij eenmaal gevangen is. De mazen van de vleugels zijn bijna zoo groot als een 2½ cent-stuk, en worden steeds kleiner naar mate men het einde van het net nadert. Aan het einde zijn zij zoo klein, dat nauwelijks de steel van een goudsche pijp er door gestoken kan worden. Het net is zoo verbazend groot en vischt zoo ontzaglijk diep, dat alle visch, hoe klein ook, die in den trek is, gevangen wordt; daarom wordt het net ook veel betiteld met den naam van „moordkuil”. De visch, die te klein is voor het

Fig. 16. ANKERKUIL.

gebruik, wordt naar het buitenland gezonden voor andere doeleinden. De nieuwe wet zal echter het vangen en verkoopen van deze kleine visch kunnen verbieden.

Hoe groot dit vischtuig is, kan men zich indenken, als wij mededeelen, dat de keel alleen 6 à 7 Meter lang is.

Ook wordt in de Zuiderzee gevischt met de dwarskuil, die ongeveer gelijk is aan de wonderkuil, maar wat kleiner. Dit net wordt voor en achter aan een schip bevestigd. Het schip zeilt dan dwars op, vandaar de naam „dwarskuil”. Zijn wij goed ingelicht, dan zijn het vooral de „Volendammers”, die met deze twee vischtuigen visschen.

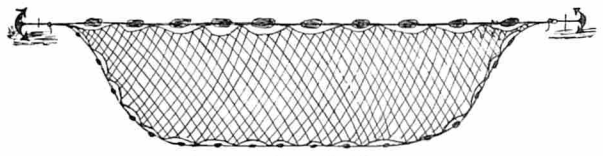

Fig. 17. SCHUTWAND.

„Het ligt inderdaad in de bedoeling.” zoo luidt de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag, dat de wet niet alleen politie-doeleinden zal hebben, maar tevens het verspreiden van kennis van het visscherij-bedrijf en het nemen van maatregelen tot bevordering daarvan, door het tegengaan van het dooden van broed, en het schadelijk verontreinigen van het water te voorkomen.

De wetenschappelijke bekendheid met de visschen beperkt zich echter over het algemeen tot een minimum. Het zal daarom niet ondienstig zijn, wanneer wij van enkele soorten eenige bijzonderheden mededeelen.

De Aalvisschen (*Muraenidae*) vormen een talrijke, meer dan 230 soorten omvattende familie. De donkere, groenachtige kleur van de bovendeelen is boven op den kop het donkerst en vertoont hier een bruinachtigen tint; de onderzijde is wit met dofpen zilverglans. Gemiddeld bereikt de aal een lengte van 1 M.; exemplaren van meer dan 1.30 M. zijn zeldzaam en hun gewicht gaat slechts bij uitzondering 5 K.G. te boven. Ten Zuiden van 64 à 65° N.B. bewoont de aal bijna alle zoete wateren.

Als voedsel gebruikt hij hoofdzakelijk lagere dieren als wormen en schaaldieren, maar bovendien ook aas.

Tusschen October en Januari begeeft de aal zich naar zee, bij voorkeur bij stormachtig weer en in donkere nachten. Gedurende den winter ligt hij in het slijk verborgen en houdt winterslaap, of zwerft althans niet jagend rond. Alle groote vischetende dieren maken ijverig jacht op de aal, doch ondervinden veel last van z'n taai leven.

Fig. 18. STULPKORF.

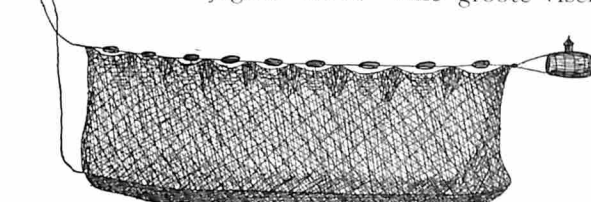

Fig. 19. DRIJFNET.

De rug heeft een fraaie, metaalachtig glinsterende, olijfgroene kleur; de zijden en onderdeelen zijn zilver wit, op de zijden met goudachtigen weerschijn. Deze visch kan meer dan 80 c.M. lang en 1.50 à 3.50 K.G. zwaar worden.

Zij bewonen alle zeeën, die de Europeesche kusten bespoelen, houden hier verblijf op tamelijk groote diepte en zwemmen de rivieren op om kuit te schieten. Aan de rivier visschers zijn zij zeer goed bekend, omdat zij zich op meer hoorbare wijze bewegen, dan andere visch. Jonge elften van ongeveer 5 à 7 c.M.

lengte komen reeds in de tweede helft van Juli in onze beneden-rivieren voor.

De Zalm (*Salmo salar*), het beroemdste lid van het naar hem genoemde geslacht, is kenbaar aan den zeer langwerpigen, zijdelings meer of minder saamgedrukten romp, den naar verhouding zeer kleinen kop met slanken, zeer vooruitstekenden snuit. Op den rug is hij blauwachtig grijs, op de zijden glanzig zilver wit. De zalm kan 1.50 M. lang, 40 K.G. zwaar worden; exemplaren van deze grootte vindt men tegenwoordig nergens anders dan in de stroomen van Noord-Rusland; in de overige Europeesche

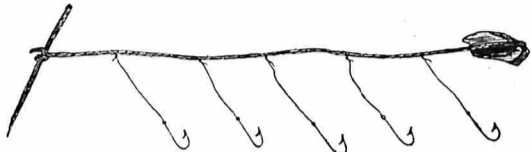

Fig. 20. AALREEP.

wateren laat men deze dieren den tijd niet zich tot zulke reuzen te ontwikkelen. Bij ons wordt een zalm van 1 M. lengte en 15 tot 17 K.G. gewicht reeds voor een zeer groote gehouden. De Europeesche wateren bezoekt hij tot op 40° N.B.

Het grootste gedeelte van den winter en in het begin van het voorjaar ontmoet men hem aan onze kusten; in den overigen tijd, tot laat in het najaar, is hij meer of minder talrijk in onze rivieren. Het vleesch van deze zalmen die de rivier opzwemmen is roodachtig van kleur en vet en wordt terecht als zeer voortreflijk beschouwd.

Van alle inheemsche zalmvisschen heeft de gewone „Rivierforel” (*Salmo fario*) den meest ineengedrongen lichaamsbouw.

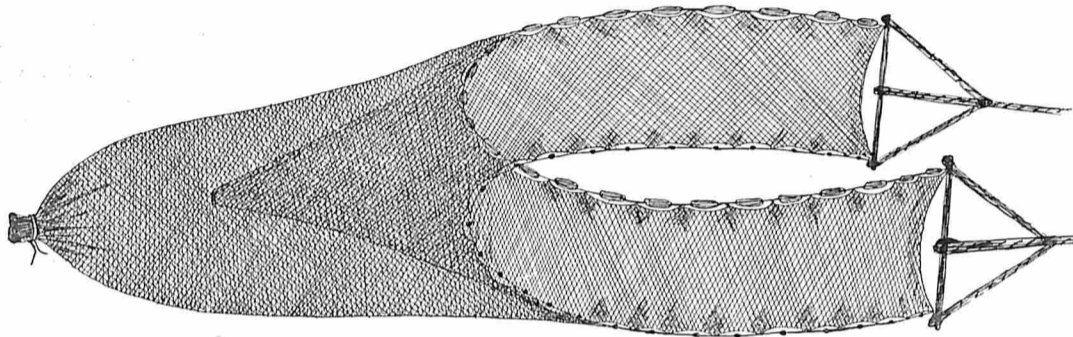

Fig. 21. WONDERKUIL.

Haar romp is min of meer zijdelings saamgedrukt, de snuit kort en zeer stomp.

Van de kleur dezer visschen is geen algemeen geldende kleur te beschrijven omdat deze zeer afwisselend is. In den regel echter is de Forel op den rug donker, op de zijden lichter en gestippeld, over den buik het lichtst van kleur. De grootte staat geheel met de verblijfplaats in verband. In kleine beken bereikt hij ternauwernood een lengte van 40 c.M. In diepe wateren kan deze lengte toenemen tot 90 c.M.

Helder zuurstofrijk water is een noodzakelijke voorwaarde voor haar aanwezigheid en haar leven. Bij ons komt ze tegenwoordig nog slechts voor in enkele beken van Gelderland; zij is hier hoogst zeldzaam, doch was vroeger algemeener.

Onder de zoetwatervisschen, die de Europeesche wateren bewonen, behooren ook de „Karpers” (*Cyprinidae*). Hun langwerpige eivond lichaam is met groote ronde schubben bekleed. Men onderscheidt ongeveer 800 soorten karpervisschen; zij houden van stilstaand water, welks weke, modderige of zandige bodem hun gewone voedsel, wormen, insectenlarven en rot-

tende plantaardige stoffen, bevat. Ook bewonen zij langzaam stroomend water, maar vermijden daarentegen bergstroomen. De karpers hebben een zacht, sappig en zeer smakelijk vleesch, kunnen wegens hun taai leven zonder bijzondere voorzorgen verzonden worden en gemakkelijker dan andere visschen in allerlei verschillende wateren gewend worden; zij vermenigvuldigen zich sterk, stellen geringe eischen, groeien snel, worden spoedig vet en bezitten dus alle goede eigenschappen, die men bij een voor het kweken bestemde visch verlangen kan.

De „Zeelt” (*Tinca tinca*) de eenige soort van haar geslacht, is een van de meest algemeen verspreide karpervisschen; in ons land ontmoet men haar in bijna alle stilstaande wateren en moerassen, doch bijna nooit in stroomen. De zeelt wordt hoogstens 50 c.M. lang en 3 à 4 K.G. zwaar. Gewoonlijk is zij olijfgroen en heeft op den rug een grijsachtig zwarte tint.

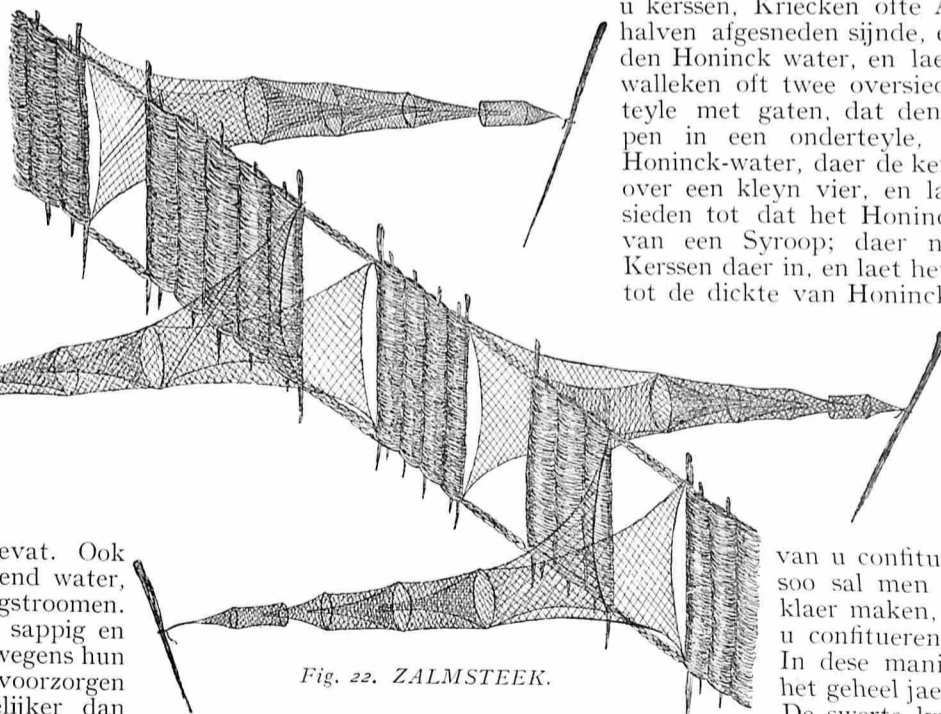

Fig. 22. ZALMSTEEK.

Bijna alle leden van het geslacht der snoeken gelijk in levenswijze op onzen Snoek (*Esox lucius*), den meest gevreesden roover van de Europeesche meren en rivieren. Zeer kenmerkend voor den snoek zijn de van boven naar onderen afgeplatte kop en de breede, snavelvormige snuit. Zijn kleur loopt zeer uiteen, doch in 't algemeen is de rug effen zwartachtig en de zijden gemarmerd grijs of met dwarse vlekken geteekend.

Exemplaren van 1.10 M. lengte en 15 K.G. gewicht behooren reeds tot de uitzondering. De grootste snoeken treft men tegenwoordig in Zuid-Rusland, vooral in de Wolga aan; er zijn niet zelden exemplaren van 15 tot 20 K.G.

In ons land wordt hij in de kleinste slooten aangetroffen, onverschillig waaruit hun bodem bestaat.

Hiermede meenen wij in het kort een en ander omtrent de visscherij te hebben besproken en een uitgave van deze wet, voorzien van aantekeningen, en afbeeldingen der verschillende vischtuigen zal de bepalingen hieromtrent nader omschrijven en toelichten.

A. G. KOENDERS.

VARIA.

DRUIVEN FORCEEREN MET SUIKERWATER.

Volgens de „Illustration” heeft het vorige jaar een Franschman, Léon Pauchet, een opmerkelijk middel toegepast om de rijpheid der druiven te bespoedigen. Toptakken, waaraan verscheidene trossen druiven zaten, werden door hem naar den grond gebogen, terwijl dan eenige insnijdingen in den bast werden gemaakt, nadat de tak daar ter plaatse met kokend water flink schoongewassen was. Daarna werd het gekorven gedeelte van den tak heen geleid door een fleschje, dat gevuld was met een 12 à 14 percents oplossing van kandjsuiker. Met deze behandeling werd aangevangen zoodra de vrucht zich had gezet, ze duurde een drietal weken, waarin het suikerwater natuurlijk meermalen moest ververscht. Op deze manier is Pauchet er in geslaagd de aldus door toevoer van suiker geforceerde trossen 12 tot 14 dagen eerder rijp te trekken dan de niet op die wijze behandelde trossen. Het gebruik van kokend water en het uitgloeien der flesschen is van zeer veel belang bij dit bedrijf, om alle schadelijke ziektekiemen te dooden, welke het rijpingsproces anders licht zouden kunnen verhinderen.

G.

OUD RECEPT.

Om Kerssen, Krieken, Aelbesien, Amarellen ende Berberis te confijten. Nempt Kerssen, Krieken, twee pont, witten suyveren Honinck een pont, ofte luttel meerder. Men sal den Honinck met water klaer maken, en gemaect synde, sal men den geklaerden Honinck wat op 't vier setten, ende laeten sieden, nempt dan u kerssen, Krieken ofte Amarellen, den steel ten halven afgesneden sijnde, en werpt die ten sieden den Honinck water, en laetse alsoo 't samen en walleken oft twee oversieden, dan gietse in een teyle met gaten, dat den Syroop magh doorloopen in een onderteyle, en stelt wederom dat Honinck-water, daer de kerssen in gesoden hebben, over een kleyn vier, en laat het alsoo soetelyck sieden tot dat het Honinckwater heeft de dikte van een Syroop; daer na doet die Krieken oft Kerssen daer in, en laet het samen soetelyck sieden tot de dikte van Honinck ofte een weynigh dun-

der, en doetse te samen in enen pot, en laetse kouwen, dan sluyt u pot dicht toe met een perckement, en ghebruyckte ter noot in Bancquetten oft siekten: Ist dat in 't staen

van u confitueren u Syroop dun wort, soo sal men die altoos versieden, en klaer maken, en gietse wederom op u confitueren die gy mooght hebben. In dese maniere kan men confitueren het geheel jaer door en langer bewaren. De swerte krieken syn goet voor een quade borst, overmits haer soetigheyt,

en syn verwarmende van natueren. De roode Kerssen, Amarellen, Aelbesien en Berberis syn oock bequaem om in maeltijden en bancquetten te gebruycken tot leckernyen. Men gebruyckte oock in de Medecynen, en syn seer bequaem in heete kortsen, sy maken een verversinge in den Mondt, en is seer goet tegens den dorst. Andere nemen 't sap van de Krieken, Kerssen oft Amarellen ende Aelbesien en sieden die voorseghde vrughten met den Honinck gelyck, om datse te krachtiger soude syn, men magh 't doen soo men wil. Altoos salmen de decostien van de vruchten voors. wel afschuymen met een Lepel, om dat den Syroop te klaerder soude worden.